

Реферат на тему: "Позитивізм"

Тематично-літературні

Позитивізм сприяв поширенню матеріалістичною світогляду і, серед іншого, деформації поняття "гуманізм", яке стало популярним у XIX ст. і про зміст якого вже йшлося в попередніх розділах.

Засновник "наукового комунізму" К.Маркс в одній з ранніх робіт з цього приводу писав: "Атеїзм — це гуманізм, опосередкований самим собою шляхом зняття, релігії, а комунізм — це гуманізм, опосередкований самим собою шляхом зняття приватної властивості". Згідно з цим вкрай суб'єктивним визначенням, що претендувало на визнання його загальноприйнятим, із "застарілого" розуміння гуманізму мали бути "вилучені" релігійний і майновий чинники, а справді гуманна людина обов'язково має бути атеїстом і комуністом. Таке розуміння гуманізму і відповідне сприйняття к-ри не стало панівним у XIX ст., однак пізніше воно культивувалося в країнах, де марксизм став офіційною ідеологією внаслідок революції. Разом з цими теоріями Маркса про постійну класову боротьбу як єдиний рушій прогресу і чітко односторонню детермінованість духовного стану суспільства економічними процесами справила велике враження на сучасників. Поширенню марксизму сприяла переконлива політекономічна критика тогочасного капіталізму.

Позитивізм у біології швидко знайшов своє опертя у вченні Ч.Дарвіна про еволюцію видів шляхом боротьби за виживання. Хоча Дарвін не переоцінював значення свого трактування еволюційної теорії, а в його вченні скоро було знайдено певну невідповідність реаліям біологічного світу, у колективній свідомості широких кіл європейської громадськості поступово відбувався такий собі "дарвінівський переворот". Відтепер на кожну людину можна було дивитись як на нащадка мавпи, що примхою випадку спустилася з дерева і в боротьбі за продовження роду захопила панівне становище матеріальних знарядь. Ці світоглядні зрушення стали базою для наступних процесів дегуманізації культури і мистецтва кінця XIX — XX ст.

А в середині XIX ст. нові теми, які почали хвилювати суспільство, нові "типові" герої літературних і мистецьких творів, які мали змінити яскравих і надзвичайних персонажів, потребували і нових художніх засобів їх втілення. З'являються нові форми і жанри мистецтва.

В літературі провідними стають романи та повісті, які "досліджують" життя людини протягом тривалого часу та розкривають процес формування особи або певної частини суспільства у найважливіших моментах їх еволюції. При цьому автори намагаються втілити саму динаміку розвитку суспільних явищ у всій їх складності й суперечливості.

Інколи для вирішення цього завдання митцям замало лише одного твору, і вони створюють великі цикли, що складаються з багатьох книг.

Так, французький письменник Оноре де Бальзак об'єднує понад 90 романів і повістей у цикл, якому дає назву "Людська комедія". У ній на прикладі життя однієї

родини йдеться про формування нових суспільних відносин: зростання класу буржуазії. Занепад і виродження дворянства та зубожіння широких верств простого люду.

Історію російського суспільства в переломні моменти його розвитку відтворює в романі-епопеї "Війна і мир" Л.Толстой, А.Стурбова, стурбований "Думкою народною". У багатьох своїх творах Толстой вдається не лише широкого діапазону художніх картин, а й глибоких філософських роздумів і масштабних аналітичних узагальнень.

Змінює своє обличчя головний герой мистецьких творів. Тепер усе частіше він належить не до верхів суспільства, а здебільшого є різночинцем (у Росії XIX ст. різночинцями називали дрібних інтелігентів без дворянського титулу), як в романах Стендаля, Достоевського, Флобера.

Намагаючись відтворити звичайні проблеми пересічної людини, діячі мистецтва відмовляються від ускладненої художньої техніки, спрощують мистецькі засоби та прийоми. Але зовнішня простота дуже часто приховує складний і глибокий зміст, що підказується суперечностями самого життя, трагічними соціальними колодіями. А оскільки умови існування для більшої частини суспільства лишаються дуже важливими, сама діяльність підказує і деякий пафос мистецтва. Він спрямований на викриття вад сучасного суспільного устрою. Тому реалізм середини XIX ст. отримує назву критичного.

Разом з тим було б помилкою вважати, що письменники реалісти справді докладно вивчили суспільне життя і правдиво переносили його в свої твори. Так, говорячи про Бальзака, необхідно зауважити, що цей письменник мав не тільки дар спостереження, скільки великий дар візіонерської фантазії. За допомогою елементів, вихоплених із життя чіпким поглядом палаючих очей, він створював образи людей, які ніколи не існували, і цей могутній алхімік надихав її життям динамікою небезпечної правди.

Доступність форми не всебачливий зміст і актуальна проблематика написання творів привертають інтерес усе ширших ніш громадськості. Високе мистецтво перестає бути атрибутікою елітарних кіл і стає загальнодоступним. Поступово воно перетворюється на впливовий фактор політичного життя і водночас втягує митців у коло буржуазних відносин купівлі-продажу. З'являється можливість отримувати великі прибутки від продажу творів авторської фантазії завдяки їх широкому тиражуванню, за що починається тяжба між авторами і видавцями.

Набуває сили сатирична течія в мистецтві. В сатиричному жанрі, що викриває та гостро, а подекуди й зло висміює вади суспільства і окремих його представників, працюють, як літератори — А.Франс, М.Салтиков-Шедрін, так і художники — В.Перов, Г.Курбе, О.Домьє.

Реалізм у живописі пов'язаний не лише із сатиричною течією поглиблюється глибина психологічної майстерності художників, що унаочнюється у розвитку портретного жанру.